

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvu celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 10. decembra 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Evropa in nemško vprašanje

V Luzernu v založbi »Vita nova« je izšla evropskim državnikom posvečena knjiga znanega nemškega vzgojiteljskega pisatelja Friedricha Wilhelma Foersterja pod gorenjim naslovom.

Ker se Slovenci, kakor je nekako očita, ugotovili vodilni dnevnik JRZ v Sloveniji, kar nekam preveč zanimamo za zunanjo politiko, bo gotovo ta knjiga vzbudila pri nas veliko pozornost. V tej knjigi so navedeni natančni dokazi za krivdo nemškega naroda na svetovni vojni. Ta krivda je nastajala zgodovinsko od začetkov nemškega viteškega reda dalje. V Bismarckovi dobi je bilo tragično, da je zmagovalo med Nemci mišljenje Bismarckovo in ne mišljenje Konstantina Frantza, ki je zgodovinsko mislilo nemškega naroda pojmoval ne ozko narodno, ampak zgodovinsko kot nadaljevanje rimskega cesarstva nemškega naroda. Bismarckovi uspehi so imeli za posledico, da je nemški narod zavzel ekskluzivno nacionalno mišljenje in zavrgel prejšnje prepričanje o nadnarodnem poslanstvu nemštva. Namesto stališča, kako urediti razmerje med Nemci in sosedi, tako da bo za oboje znosno, se je postavilo stališče, da so Nemci in samo Nemci namen vse zgodovine in človeštva, in kar jim je na poti, je treba pogaziti. Tako je nastalo tisto neznošno nemštvo, ki je počasi organiziralo vse človeško misleče ljudi proti sebi. Tako je nastalo nemštvo kot večna nevarnost za mir. Tako je prišlo do svetovne vojne.

Potem pisatelj pripoveduje, kako so se tisti činitelji, ki so vzdrževali to mir ogražajoče nemško razpoloženje, po svetovni vojni samo trenutno potuhnili in potem zaobrili zopet svoje delovanje v smer, da Nemci niso ničesar krivi, da je versajski mir nasprotno zanje velikanska krivica, da so postali žrtev krivice, in da so pod tem geslom začeli zopet organizirati mišljenje, ki je svetovnemu miru ravno tako nevarno ali pa še bolj, kakor je bilo pred svetovno vojno.

Pisatelj kot odkrit, pravi Nemec obžaluje, da se ni zgodilo drugače, da niso šli Nemci kot narod sam vase, odkrito in skesano priznali svoje krivde, da je prišlo do svetovne vojne, in sklenili sami v svojem srcu resnične in odkrite reparacije. V tem primeru bi bilo prišlo resnično do prave zveze narodov, do utrjenega svetovnega mira.

V tej zvezi postavlja nasproti miselnosti nemškega nacionalizma pisatelj angleško federativno stališče. Kakor je nemško stališče odbijajoče za vse narode, tako ima angleško stališče naravnost nekako privlačno silo za druge narodnosti. V tej zvezi pravi pisatelj, »da je pač zelo mogoče, da v nepredolgem času doživimo priključek Skandinavije k britanskemu svetovnemu imperiju; težak položaj Danske nasproti nemški nevarnosti in iz tega nastajajoče ogražanje cele Skandinavije, katero ogražanje je vodilo že do izmenjavanja misli med Švedsko in Dansko, kaže kar naravnost na take možnosti.«

Pisatelj sploh visoko ceni federativno ureditev in pravi na strani 76, »da je sprava med vedno bolj rastočim hrepenenjem po samoodločbi in med centralo oz. centralami prav za prav pravo vprašanje našega časa.« Dobesedno nadaljuje: »Ali se more poljsko, jugoslovansko in češkoslovansko vprašanje rešiti drugače, kakor federalistično?«

Pisatelj pove tudi svoje mnenje o restavraciji Habsburžanov, ki jo ima za popolnoma izključeno.

Krasne besede je posvetil pisatelj Masaryku in češki državi. Tako pravi na strani 402: »Češko osvobodilno gibanje je bilo v posebnem smislu ganljivo zaradi osebnosti Masarykove, ki je zasledoval svoj cilj s podporo svojega najzvestejšega učenca in prijatelja v največjih težavah, ki si jih je mogoče misliti, do izvršitve, in je potem utelesil globoko zakoreninjeno človečno in svobodoljubno izročilo svoje dežele z nepopisnim do-

stojanstvom; bil je obenem narodnjak v najglobljem smislu in univerzalist; dal je svojemu narodu duhovno razlago njegove naloge med Vzhodom in Zahodom in je obenem zbiral v Aziji legije, ki naj bi novo državo vezale s stranjo zaveznikov. Po svoji izvolitvi za predsednika je postavil tip političnega voditelja, ki je bil skoraj podoben tipu Lorenza Medici in obenem živ protest proti vsem voditeljstvom v Evropi. Ravno ker ni hotel biti diktator, je marsikaj pripustil, kar je izviralo iz sveta primitivnejših narodnih nagonov in izročil, ki naj bi bila premagana.«

Knjiga spada med tisto politično knjižstvo, ki zopet odločno postavlja zahtevo, da mora biti vsa

politika strogo npravstvena, da mora za javno delovanje veljati prav tako npravstveni zakon v vsej celoti, kakor za zasebno življenje. Pisatelj se svojemu vzgojiteljskemu poklicu ni s to politično knjigo izneveril, nasprotno, zavzel je pedagoško stališče za ves narod in z vso neizprosno postavlja zahtevo, da je treba najprej pretekle politične grehe skesano priznati, skušati popraviti in skleniti ne več jih delati, potem je šele mogoče tudi od sosedov zahtevati, da to uvidijo in upoštevajo.

Danes, ko je toliko prerokov, ki z vso drznostjo trdijo, da za politiko npravstvena načela ne veljajo, da so nasprotno — politični dejavnosti samo škodljiva ovira, je branje takih knjig, kakor je ta Foersterjeva, naravnost potrebno in za poštene ljudi tudi poseben užitek.

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

7. 3. 1937: Med listi, ki trdijo, da se kažejo v preračunskem predlogu za leto 1937/38, sledi centralizma, se nahaja letos tudi »Jutro«.

8. 3. 1937: Kmečka zveza zboruje in spremeni pravila v tem smislu, da bodo udi fantovskih, deških in ženskih odsekov smeli nositi krov in znamenja. Ta del spremembe je sprejet z burnim odobravanjem.

12. 3. 1937: Kakor poroča »Slovenski dom«, se je vršila včeraj pred okrožnim sodiščem v Ljubljani prvič, odkar imamo zakon o zaščiti države, razprava proti obdolžencem zaradi prestopka po čl. 18 omenjenega zakona, ker so prigovarjali stavbince k nadaljevanju stavke pri zasebnih zgradbah v tovarni KID na Jesenicah in na Javorniku. Sodišče je vse obdolžence oprostil, državni pravdnik pa je takoj prijavil priziv.

19. 3. 1937: »Slovenec« uvodnikar spričo praznika sv. Jožefa ni zadovoljen z mišljenjem dr. Jožeta Pokorna o uredbi za minimalne mezde, objavljenim v »Delavski pravici«.

22. 3. 1937: Po sprejemu preračuna in finančnega zakona v »narodni skupščini« se preseli debata v senat. Tam poroča senator Smodej o komunistični propagandi v ljudskih šolah in v knjižnicah teh šol, notranji minister dr. Korošec pa o političnem terorju od spodaj. Med drugim omeni, da se bo volilni zakon spremenil, kadar bo treba iti na volitve, zato pa je aktualen tiskovni zakon. — Senator Hribar prosi za zakon o pobijanju korupcije in za zakon o decentralizaciji državne uprave.

24. 3. 1937: »Slovenec« poroča o Kramerju, Banjaninu, Zecu in Puelju kot tistih, ki hočejo, da bi bili Slovenci pleme ali pasma, ne pa samostojen narod. Pripomniti bi bilo tudi, da bi bili Slovenci pleme ali pasma tudi po programu stranke, v kateri zgoraj navedeni niso včlenjeni. — »Jutro« prinaša v poročilu o govoru dr. Kramerja v senatu dne 22. 3. t. l. tudi podatke o dvogovoru med njim in notranjim ministrom, oziroma senatorjem Smodejem. Pri trditvi dr. Kramerja, da so dobili okrajni glavarji za občinske volitve navodila, naj preprečijo, da bi javni nameščenci nastopali proti JRZ, se oglasi notranji minister: »Kdo vam je to rekel?« — Dr. Kramer: »To je avtentično«. — Dr. Korošec: »Jaz vam tega ne verjamem«. — Smodej: »Vam ničesar ne verjamemo«. —

3. 4. 1937: V Belgradu se ustanovi društvo pisateljev. Namenjeno je srbskim, hrvaškim in slovenskim pisateljem, toda hrvaški in slovenski knjižniki so zvedeli o tem društvu šele potem, ko je bilo že tu. — Belgrajski »Slovenski jug«, glasilo mladine JRZ, opisuje vrline vseh treh tajnikov stranke, namreč Dušana Trifunovića, Ljube Pantića in Frana Smodeja; o zadnjem pravi, da je znan vsej jugoslovanski javnosti kot velik jugoslovanski nacionalist. — Iz kluba senatorjev JNS izstopi Jovan Aleksić. — Posredovalna prizadevanja poslanca Branka Čubrilovića med taborem dr. Mačka in srbsko opozicijo oznamuje »Slovenec« za »brezuspšne poskuse«. — Dr. Mikuš, zdravnik v Vojniku in Lešnik, mlinar v Novi cerkvi, sta obsojena pred okrožnim sodiščem v Celju, ker sta vodila agitacijo za občinske volitve 6. decembra 1936 in razširjala letake proti JRZ. V teh letakih so bile omenjene neverjetne laži na račun JRZ, toda to le navidezno: v resnici so bile te neverjetne laži naperjene proti oblastvom. Oba obdolženca sta tajila dejanje, trdeč, da nista poznala vsebine letakov.

5. 4. 1937: V dokaz, kako visoko cenijo vojni prostovoljci zasluge dr. Stojadinovića za domovino, vstopijo vsi udi zveze vojnih prostovoljcev iz Dobrudze v JRZ. »Slovenec« omenja to lepo gesto. Hkrati poroča tudi, da se dr. Maček pogaja z Banjaninom.

7. 4. 1937: V Zagrebu se izvaja preosnova organizacije JRZ, kar odobrava kar polovica udov organizacije. — V Belgradu se mudi predsednik češkoslovaške republike dr. Beneš. Pri prihodu mu priredi prebivalstvo izredno prisrčne ovacije, ki se ponavljajo, kjerkoli se pokaže. — V Ljubljani predava poslanec Mravlje, glavna priča v šenčurskem procesu, pred okrajno JNS o socialnih vprašanjih podeželja. — »Samouprava« se bavi z očitki, da se zrcali v njenih sestavkih mišljenje vlade oziroma ministrov. Na to odgovarja, da ministri in vlada niso odgovorni za tisto, kar napiše. Pač pa izraža »Samouprava« vselej, kadar izide, in z vsem, kar napiše, zrelišče in mišljenje JRZ.

9. 4. 1937: »Slovenec« se v uvodniku bavi z dogodki, ki so se odigrali »na obronkih dragega nam obiska«, s čimer je mišljen sprejem predsednika Beneša po prebivalstvu Belgrada. S temi dogodki uvodnikar nikakor ni zadovoljen. — V polemiki s sestavkom Ljube Davidovića, ki zahteva za ohranitev miru sodelovanje demokratičnih držav, odgovarja »Samouprava«, da je v svetovni vojni caristična Rusija rešila demokratično Srbijo in še celo republikansko in demokratično Francijo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Opozorilo našim bralcem: Vabimo vse svoje naročnike, da se javnih predavanj Slovenskega društva v obilnem številu udeležijo.

Prekletstvo delavskega gibanja

Nesrečna usoda spremlja skoraj vsa delavska gibanja na svetu, prav tako tudi naše, slovensko: **razprtija med delavskimi organizacijami.** V času, ko fašizem s pomnoženo delavnostjo stega roke v demokratične in svobodoljubne države in nosi s seboj največjo nevarnost predvsem za delovne stanove, ti delovni stanovi ne morejo priti do spoznanja in po tem do enotne obrambe proti nevarnosti.

Španija nam je žalosten zgled, kako škodujejo razprtije med delavskimi organizacijami. Težkega položaja republikanske Španije so v prav posebni meri krivi sindikati sami, ki se v najhujši skupni nevarnosti ne nastopijo enotno, ampak bijejo drug proti drugemu skrit in odkrit boj. Svetovni fašizem je osredil proti temu razbitemu delavstvu vse svoje sile, toda tudi to ne spametuje ljudi, da bi pozabili na prepire in nastopili enotno.

Španski primer je podoba skoraj vseh delavskih gibanj po svetu, tudi slovenskega.

V slovenskem delavskem gibanju prevladujeta že desetletja predvsem dve smeri: socialno-demokratična in krščansko-socialistična. Poleg teh dveh imamo sicer še nekaj ostankov in zarodkov raznih polfašističnih gibanj, ki so si znala dobiti vpliv kvečjemu pri nekaterih delavskih ustanovah, so pa prej ko slej le gnojni tvorci na telesu slovenskega delavstva.

Slovensko delavsko gibanje je bilo doslej umerjeno predvsem po zgledu političnih strank. Namesto enotnega prizadevanja po zboljšanju delavskega položaja in uveljavljanja celotnega delavstva v javnosti se je predvsem vodil boj za mandate v delavskih ustanovah in za delavske zaupnike v posameznih podjetjih in industrijah. Prekletstvo takega pojmovanja delavskega gibanja se je kmalu pokazalo: delavstvo je izgubljalo bitko za bitko, kapitalistična reakcija je izrabila nezdravi položaj med delavstvom in s premišljenimi potezami jemala delavstvu postojanke ter ga prisilila v najobupnejšo defenzivo. Nedemokratično upravljanje delavskih zavarovalnih zavodov in okrnjene samouprave delavskih ustanov so samo posledice razdora v delavskih vrstah.

Splošni pritisk na delavstvo je še povečal **tuji velekapital,**

kjer črpa velikanska bogastva. Delavstvo se je moralo proti vsej reakciji boriti z golimi rokami, ker je tudi oblast, ki bi morala povsod uveljaviti socialno zakonodajo, klonila pod pritiskom mednarodnega velekapitala in s svojo pasivnostjo prevzela nase velik del krivde današnjega težkega položaja delavskega stanu.

Fašistična propaganda iz avtoritarnih držav je našla v naši državi mnogo poslušnih učencev, ki vedno manj skrivajo svojo barvo. Videti je, da bo čudovita delavnost kominterne otemnela pred delavnostjo svetovnega fašizma. Brazilija ni bila predaleč za rjavi nacizem, zato pa se nič ne smemo čuditi, če Ren ni mogel zaustaviti nacistične delavnosti, ki so ji nasledili kapitalistični in fašistični reakcionarci v Franciji.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

Lepi prijateljski obiski gospodarstvenikov so bili prvi znak pretečnega fašističnega prevrata v Braziliji. Kakor povsod, so se dobili tudi tam ljudje, ki so se prodali tujemu velekapitalu in pod krepostno krinko narodnega rešiteljstva prelomili prisego in nataknili ljudstvu okove, široko pa odprli vrata fašističnim gospodarskim in političnim agentom.

Vedno večje zaslužnjevanje našega gospodarstva tujemu, v zadnjem času zlasti fašističnemu kapitalu, vznemirja vse demokratične ljudi in predvsem delavstvo. Za gospodarsko bo prišla politična in narodna zaslužjenost. Vdiranje predvsem nemškega kapitala na Balkan pomeni največjo nevarnost za našo demokracijo, ki se je pričela počasi oživljati in uveljavljati. **Delavstvo se dobro zaveda, da je demokracija osnova svobodnega delavskega gibanja.** Zavedno delavstvo vseh naziranj zato danes trdno stoji v demokratičnih vrstah.

Mnogi pojavi v zadnjem času kažejo, da fašistična nevarnost pri nas ni samo strašilo, ampak resnična dejavnost. Razne polfašistične delavske organizacije, uniformirane čete te in one vrste po naših krajih, sistematično razdiranje in tlačenje svobodnih delavskih gibanj — vse to in še mnogo drugega nam dokazuje, da je pri nas nevarnost fašizma resnična in ne kako strašilo komunistične propagande.

Spričo vseh teh nevarnosti pa stoji delavstvo razbito. Od najmanjšega podjetja, kjer

dela komaj nekaj delavcev, pa do celotnega delavskega gibanja, leži na delovnih ljudeh prekletstvo razdora, ki uničuje vsa njihova prizadevanja. Svetovnonazorna gledanja ločijo delovno ljudstvo v taki meri, da večkrat svojih nazorov ne more podrediti skupni obrambi pred pretečo nevarnostjo in svojemu naziranju na ljubo žrtvuje svoje socialne in gospodarske koristi in večkrat celo obstoj.

Eden najbolj strašilnih primerov je sindikalna politika zadnjih let pri K. I. D. na Jesenicah. Medsebojni spori so razbili najmočnejšo organizacijo ter moralno in gospodarsko strli najboljše delavce. Od tega dne se pričinja žalostna pot izgubljanja postojanke za postojanko. Delavstvo, prej močno in trdno organizirano, je postalo brezbrizno in topo. Podjetje je poslalo na svoje stroške razne delavske »voditelje« v Nemčijo, da si ogledajo tamkajšnji imenitni delavski položaj in vzorno industrijo. Ko so se vrnili, niso mogli prebrati nemških razmer, kjer ni razrednega boja, ampak vlada soglasje med kapitalistom in delavcem, kjer podjetje skrbi za delavčevo zabavo po geslu: Kraft durch Freude (moč z veseljem) in tako naprej. Kmalu je podjetje začelo organizirati take delavske izlete v naravo, ki so se večkrat izrodili v pijančevanje. Ustvarja se dobro sožitje med tovarno in delavstvom — na račun delavstva samega. Zadnja kolektivna pogodba je kričeč dokaz, kaj je delavstvo z razbitjem svoje organizacije izgubilo.

To je samo eden številnih primerov.

Nihče izmed delavstva še ni resno sprožil vprašanja enotnega in sporazumnega nastopa delavskih organizacij. Res je mnogo ovir, predvsem osebnih, da je tak sporazum težko doseči.

Toda danes je prišel čas, ko je treba to vprašanje resno in odkrito rešiti. Pogled na žalostno zgodovino slovenskega delavskega gibanja in na nevarnosti, ki delavstvu prete v bodoče, mora zbuditi v vseh poštenih in zavednih delavskih ljudeh spoznanje in potrebo, da se lotijo dela za ozdravljenje te rane.

Vemo, da bo meščansko časopisje, posredno ali neposredno pod vplivom naukov avtoritarnih dr-

Jugoslovensko umovanje

Jugoslovenski list »Javnost« je očital predsedniku »Matiče Hrvatske« Filipu Lukasu, da svoje dni ni bil separatist, ampak jugoslovansko usmerjen. »Slovenski narod« poroča o tem in prinaša tudi Lukasov odgovor, ki je izšel v »Hrvatski reviji« in ki se glasi:

»Osvobodilna ideja se je že v prvih trenutkih jela spreminjati v zatiralsko. Tako ni delal Piemont v Italiji, ki ga mnogi Dalmatinci navajajo in primerjajo vlogi predvojne Srbije pri nas, a ne vidijo, da ta primerjava v nobenem oziru ne odgovarja dejstvu. Piemont se ni prizadeval za tem, da popiemonize Italijo, marveč je on utonil v Italiji. Piemont ni vsiljeval Italiji svoje vlade, svojih ministrov, svojih generalov, svoje diplomacije, svojih poslanikov, svojih višjih uradnikov in ni zahteval, da bi bil Turin prestolnica Italije. Najprej se je preselil v Firence in nato v Rim. Piemont ni gospodarsko izkoriščal Italije in ni zahteval privilegijev za sebe, a to je tudi razumljivo, ker se je Piemont res boril za svobodo. Piemont je kot država izginil, da se je mogla izgraditi Italija in italijanski narod, ki je sicer že v X. veku pokazal znake narodne zavesti. Pri nas se je vse delalo obratno, in niti jugoslovenske ideje niso vzeli v duhu Strossmayerja, marveč ji pustili samo prazno ime. Tako krivo pojmovanje srbskih strank in politikov dokazuje, da oni naših želj niso razumeli, a to krivo pojmovanje dokazuje tudi to dejstvo, da so kakor Madžari jemali za svoje svetovalce in sodelavce tiste ljudi, ki niso uživali narodnega zaupanja in izmed katerih so bili mnogi v času Avstrije na strani zatiraleev hrvaškega naroda. Tem starim odpadnikom so se pridružili novi, a ti so bili edini mentorji za Srbe v gledanju na hrvaško vprašanje. Srbi bi morali uvaževati pravične hrvaške zahteve, ne iz milosti, marveč kot zahtevek hrvaške pravice. Oni bi jim morali pustiti pravico, da sami vladajo nad seboj. Tako bi bili rešili načelo, o katerem so govorili, da so se zanj borili in da so v imenu tega načela prišli semkaj. Njihovi protihrvaški mentorji niso sicer povzročili mnogo škode svojemu narodu, marveč so škodovali Srbiji sami, ker se je po njihovi krivdi razblinila tista avreola, v kateri smo mi gledali predvojno Srbijo...«

Ta odgovor je prav tako možat in jasen, kakor tudi resničen. Ni je točke v njem, ki bi jo mogel kdo ovržeti, pa če še tako po jugoslovensko zavija. Še več, odgovor ne trdi drugega, kakor to, kar bi se dalo navsezadnje celo iz navedb jugoslovenskih listov, tudi iz »Slovenskega naroda« samega, potrditi, četudi seveda pri njih te navedbe in dejstva niso še nikoli bila zbrana in povedana na enem mestu, kakor se spodobi.

Če bi kdo sploh hotel kaj na te razločne besede odgovorjati, bi moral odgovorjati prvič po vrsti in stvarno, in ali pritrjevati ali dejstva zasukavati

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!
Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

žav, hotelo zaznamovati vsako resno prizadevanje po enotnem delavskem nastopu za nasledek komunistične propagande. Takih strašil se pošteni in zavedni delavci ne smejo ustrašiti. Ne komunističen ne kak drug vpliv ni potreben, da pridemo delavci do tega spoznanja, ampak samo razumen pogled na stvarnost.

Pretekli časi našega delavstva so krivi, dani mogoče ustvariti enotne delavske organizacije, kakor je n. pr. Trade Union v Britaniji, mogoče pa je nazorno različna delavska gibanja usmeriti v enoten boj za socialne pravice, odstraniti iz delavskih organizacij vsakršno zahrbtnost in stremuštvo in, če treba, onemogočiti v delavskih gibanjih vse ljudi, ki kujejo iz delavskega trpljenja le kapital zase in svoje položaje.

Široka množica delovnega ljudstva živo občuti to potrebo po poštenem skupnem nastopu. Zdaj je vrsta na ljudeh, ki delavstvo vodijo, da svoje besede spremene v dela in se tako oddolže zaupanju, ki ga jim delavstvo daje.

Politični in idejni nazori se morajo odmakniti skupnemu delu za reševanje tega, kar je delovno ljudstvo izgubilo, in priboritev vsega, kar delavstvu še manjka za njegovo blaginjo in pravo mesto v družbi.

Tone Fajfar.

po svoje ali pa sploh tajiti. Moral bi torej reči na primer, da je Piemont po zmagi italijanske misli hotel piemontizirati vso Italijo in jo podrediti svojim pokrajinskim koristim. Moral bi dokazovati, da je Piemont vsiljeval Italiji svoje vlade, svoje ministre, svoje generale, svoje diplomate, svoje poslanike, svoje višje uradnike. Zlasti bi moral dokazovati, da je Piemont zahteval, naj postane Turin italijanska prestolnica, da je zahteval zase privilegije in da je Italijo gospodarsko izkoriščal. In seveda tudi, da italijanski narod ni že v X. stoletju kazal narodne zavesti, ampak menda šele zadnje čase, kar so jugoslovenci iznašli »stapljanje« v višje »edinice«.

In nadalje bi moral pobijati Lukasove trditve, tudi, kolikor se tičejo naših razmer. Na primer, da so Srbi jemali za svoje svetovalce izmed Hrvatov zmeraj može, ki so jim le-ti zaupali, kakor na primer Radića ali Mačka, ne pa kakega Kovačevića ali Banjanina ali Andjeliničevića. Ali da so zmeraj upoštevali pravične hrvaške zahteve.

Pa tako naprej! Kaj pa pravi »Narod« na vse Lukasove očitke in ugotovitve? Človek ne bi verjel, če ne bi sam bral. Takole pravi:

»Pravijo, da je gospod Lukas zgodovinar. Ne moremo tega verjeti, ker kot zgodovinar ne bi smel na glavo postavljati zgodovinskih resnic, kakor to dela v svojem zagovoru. Vsakdo, ki je količjak preučeval zgodovino zadnjih sto let, je moral ugotoviti frapantno sličnost, skoraj bi lahko rekli — istovnost Piemonta v italijanskem in Srbije v jugoslovenskem zedinjevalnem procesu, medtem ko Lukas trdi ravno nasprotno in zanika celo to, da bi Srbija imela namen osvoboditve svojih bratov v Avstro-Madžarski, da si mora kot zgodovinar vedeti, da je srbska Narodna skupščina slovesno razglasila leta 1915, da je vojni cilj Srbije osvoboditev vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev izpod avstro-madžarskega jarma. Ako je v ostalem gospod Lukas tudi tako neskrupulozen v predstavljanju dejstev, potem njegov zagovor v celoti prav nevarno šepa!«

Niti na eno trditev torej »Slovenski narod« dejansko ne odgovarja. Pač pa je privlekel nasilno v razgovor trditve, da so hoteli Srbi osvoboditi svoje brate v Avstro-Ogrski, česar Lukas nikoli tajil ni, ter da je narodna skupščina nekoč sredi vojne razglasila za cilj Srbije osvoboditev Srbov, Hrvatov in Slovencev, kar je navsezadnje zahteval tudi Wilson, ne da bi iz tega sledila za Slovence in Hrvate zahteva »nacionalnega edinstva« z Ameriko. »Slovenski narod« bi pač hotel spraviti razgovor na popolnoma drug tir, pa se potem z ogorčenim obrazom prekljal okrog sivari, katerih nasprotnik niti omenil ni. In seveda upa, da se bo

iz centrale

(Dopis.)

Železničarji imajo svoje samoupravno bolniško zavarovanje, ki se imenuje bolniški ali humanitarni fond za prometno osebo. Ustanovljen je bil z ministrsko naredbo U. S. 1627/22 in začasnim pravilnikom že v letu 1922. Njegovo poslovanje se ni naslanjalo bogve kaj strogo na naredbo in pravilnik. Členi so nesoglasja med naredbo in njenim izvajanjem kaj lahko opazili. Seveda so se razveselili, ko so leta 1931 zvedeli, da je naredba bila uzakonjena v aprilu tega leta.

Od uzakonjene naredbe so si mnogo obetali. Toda dan pred večerom hvaliti ne kaže. Uzakonjena naredba namreč ni prav nič vplivala ne na pravilnost prispevkov ne na pravilnost volilne pravice členov — upokoencev.

Nasprotno. Preko uzakonjene naredbe in mimo s to naredbo postavljenih samoupravnih organov se je šele poskušala centralna fondna uprava kot samostojen organizator uveljaviti.

Ker ni dolga leta pobirala pravih prispevkov, je hotela nastalo škodo izravnati s tem, da bi pobirala dvojen prispevek od upokoencev. V ta namen so prešli členi — upokoenci (prostovoljni ali fakultativni členi fonda) junija 1933 sledeči ukrep centralne uprave:

Po odloku centralne uprave humanitarnih fondov št. 1462/33, z dne 7. junija 1933 morajo fakultativni členi plačevati od 1. aprila 1933 dalje 3 odstotni prispevek za bolniški fond namesto dosedanjega 1,5%. In sicer zato, ker drž. prometna ustanova ni dolžna plačevati za fakultativne člene s svoje strani enakega prispevka... Zaostala razlika na prispevkih od 1. aprila 1933 dalje se bo vsem, ki bodo še ostali fakultativni členi, odtegnila najpozneje 1. septembra 1933. Tistim, ki bodo izjavili, da ne pristanejo na povišani prispevek, odvzeme člene liste in jih črtajte iz staleža z 31. avgustom 1933.

Zbegani nad takšno samovoljnostjo so upokoenci kaj kmalu ugotovili, da je ta ukrep nasproten §§ 21., 43. in 44. uzakonjene naredbe. Eni so se pritožili takoj, drugi takoj iz fonda izstopili, mirnejši pa počakali, kaj poreče k temu organ fonda, glavna skupščina, ki se pa sestane šele leta 1934. Med tem je glede pobiranja poviška ves aparat še dokaj pohvalno posloval. Še finančna direkcija, ki je povišek resnično po nalogu oblastne fondne uprave izvedla, ni nalog glede na njegovo pravičnost pretehtala. Prispevki so bili upokoencem kratko in malo podvojeni in za nazaj točno pobrani, čeprav § 44. uzakonjene naredbe ne dovoljuje takšnega poviška in posebej ne pobiranja za nazaj.

Členi — upokoenci, ki so zavoljo zaščite svojih pravic v glavni skupščini upali variti zmagovitega zaščitnika, so bili kaj neveščeno varni. Glavna skupščina se je aprila 1934 sestala, pa v nemalo začudenje prizadetih — pozabivši ali nepozabivši določila uzakonjene naredbe — sprejela sporni ukrep centralne uprave.

so bili upokoenci uverjeni, da je vseeno, če je fondna ustanovna naredba uzakonjena ali ne, krivice se dogajajo slej ko prej.

Opazovalec

Poglavje o hlapcih

Uvodnik »Pogled na dno«, ki je bil priobčen v našem tedniku 5. decembra t. l., je zadel v sredo jugoslovenskega drobca list, ki še vedno izhaja v Ljubljani in po nemarnem že nekaj desetletij nosi ime »Slovenski narod«. Tako ga je zadel, da je ponatisnil 7. t. m. polovico našega uvodnika, kakor pravi zato, da bi z njim »seznanil široko našo (t. j. svojo) jugoslovensko javnost.« Ne škodovalo bi pa, če bi omenjeni list ponatisnil naš sestavek v celoti, ker bi koristil tudi njegovim bralcem. Naš uvodnik je ugotovil zgodovinsko dejstvo, da smo živeli Slovenci, preden so nastale zaradi mirovni pogodbe nove države, vsi v eni državi, da je teklo slovensko gospodarstvo mirno po naravnih poti naprej, da je bila z mirovnimi pogodbami ne le razsekana slovenska narodna skupnost, ampak da je bila razbita tudi podlaga slovenskega gospodarstva ter da so zaradi te prekucije tudi med Slovenci splavale na vrh vse smeti in vsa gnila mrhovina, ko so bile omajane tvarne in duhovne podlage. Naš uvodnik je ugotovil tudi, da je bilo v ti zmedi med nas zanešeno od zgoraj doli tudi jugoslovenstvo, ki je brez sramu odreklo Slovincem naravnost narodno bit. Zaradi vsega tega se je pokazalo pri nas toliko omahljivcev.

tako ognil očitkom, ki so težki prav zaradi svoje osnovanosti in resničnosti.

Ahotnosti »Narodovega« odgovora ne bomo razmotrivali v podrobnostih. Kdor primerja navedke — in prav toplo priporočamo vsakemu, da jih natančno primerja, iz »Slovenskega naroda« od 6. t. m. so vzeti — ta ve, pri čem je. In morebiti utegne še kdo začeti razmišljati, kje je večje pomanjkanje sposobnosti za stvarno preudarnost in obravnavanje: ali pri pisarjih takih umskih izdelkov ali pri tistih, ki te izdelke jemljejo resno in jih berejo.

Fondna centralna uprava je pač pri nas nedotakljiva in le zato nezmisljiva; naj gre za uzakonjeno ali neuzakonjeno naredbo, ona ostaja sama sodnik v lastni zadevi. Ni se ji treba bati, da bi mogla biti postavljena pred rednega sodnika. Za bolniški fond železničarjev je n. pr. v sosedni Avstriji že v § 1. statuta določeno, da spadajo spori med členstvom in upravo pred redno sodišče na Dunaju. Naravno si takšnega orožja želijo tudi upokoenci, ker je samo z njim mogoče ozdraviti na smrt bolno centralo.

Ker te možnosti še ni, so prizadeti upokoenci še za nadaljnji dve skušnji obogateli. Eden izmed njih se je namreč nad kršilec uredbe, centralno fondno upravo, pritožil na fondno vrhovno nadzorstvo, t. j. na prometno ministrstvo.

Prejel je pa odlok, ne od ministra, temveč od tiste centralne uprave, zoper katero se je pritoževal.

Glasi se

pa tako:

Na vašo pritožbo od 14. II. t. l. (1933), naslovljeno na prometno ministrstvo, zoper odlok osrednjega upravnega odbora št. 1462/33 od 7. VI. 1933, s katerim je određeno povišanje členeškega prispevka za fakultativne člene od 1,5 na 3 %, vas obveščamo, da jo je gospod prometni minister s sklepom pod C. U. št. 2274/33 od 20. VIII. t. l. odbil kot neumestno in v zakonu neosnovano.

Vaše izvajanje v pritožbi ni pravilno, ker prispevek členov, ki imajo v boleznih pravico na hranarino, znaša dejansko 6 %, ker 3 % plačujejo členi, a ravno toliko daje tudi državna prometna ustanova, kot delodajalec.

Pri upokoencih ni delodajalec, ker je z dnem njihove upokojitve, državna prometna ustanova prenehala biti delodajalec. Upokoenci morajo torej plačati tudi tisti drugi del prispevka, kar ga je prej plačeval delodajalec, t. j. namesto 1,5 % morajo plačevati 3 %, a ko plačujejo tudi 3 %, očitno to ni v nasprotju z določbami § 44 naredbe in § 73 začasnega pravilnika, ker je z ozirom na spredaj razloženo njihov prispevek manjši za polovico od prispevka tistih, ki imajo v boleznih pravico na oskrbnino. Glavni upravitnik, podpis nečistljiv.

Ta odlok nima sploh nobene zveze z osnovno fondno naredbo.

je upokoence ta odlok zase prepisal, izvirnik pa poslal državnemu svetu, med drugim s tole motivacijo: Lahko je sprevideti, da je argumentacija centralne uprave o razmerju upokoencev do delodajalca brezprimerno ponesrečena, v vseh ostalih argumentacijah istotako prav nič v naredbi in pravilniku utemeljena.

Po preteku nadaljnjih dveh let, ko se je ta krivična praksa že ustalila, je mogel naš upokoencec po predhodnem plačilu takse 400 dinarjev iz razsodbe državnega sveta izvedeti, da v smislu §§ 33 in 38 fondnega pravilnika postane izvršljivo, kar glavna skupščina fonda sklene in kar minister odobri.

Uzakonjena fondna ustanovna naredba seve neopažena sameva na papirju, centralna uprava brez nje izborno izhaja, upokoenci pa plačujejo povišek še danes. Ker torej po upravno-sodnem potu zadeva upokoencev — členov fonda — ni mogla uspeti, se jih je usmilil spreviden narodni poslanec, da jim s parlamentarnimi sredstvi izvojuje pravico, ter tako pripomore, da tudi tisti, ki še niso upokojeni, približno izvejo, kaj jih še čaka.

—t—

namreč, to je nauk, da moramo biti Slovenci vdani hlapci, da moramo ne samo dovoljevati, ampak biti veseli, če kdo »skrbi« za nas, to se pravi, da nam jemlje štruce, vrača pa drobtine. In to je tista miselnost, ki se zgraža že zgolj ob misli, naj bi bili Slovenci svobodni na svojih svobodnih tleh, naj bi sami upravljali svoje zadeve, predvsem seveda tudi svoj denar.

Res pa je tudi, če bi Slovenci imeli tako svobodo, da bi sami upravljali svoj denar, da bi denarja ne bilo za plačilo tistih hlapcev, ki so se udingali tujcu, da strahujejo narod, ki so mu ga izdali. Teh hlapcev je strah svobode, kajti v svobodi bi postali njihovi hlapčevski posli odveč. Kaj bi gospodar s hlapcem, od katerega nič nima!

Ta suženjski duh avstrijakantstva pa nosi danes jugoslovensko zastavo, ki se ji po turško tudi barjak pravi. Tako tesna je povezanost med enim in drugim, da se lahko reče, da bi jugoslovenarstva ne bilo, če bi ne bilo avstrijakantstva pred njim, ki mu je šele vbrizgalo svojo suženjsko kri.

Če se bo torej »Slovenskemu narodu« spet kdaj zdelo, da stika za sužnji, naj jih kar med jugosloveni išče. Videl bo, da jih je tam toliko, da imajo že kar večino.

Na drugem mestu pišemo o neumnem napadu »Slovenskega naroda« na predsednika »Hrvatske matice« Lukasa, ki ga je priobčil dan prej na istem mestu, in ko najprej navaja njegove besede, potem pa namesto da bi Lukase trditve ovrgel, govori o stvarih, ki s temi trditvami miso v nobeni stvarni zvezi. Očitno je pa hotel »Narod« pokazati, da je celo na tem polju mogoče še napredek.

No, ta edini dokaz se mu je pa res posrečil. In zdaj bi se nam skoraj zdelo, da je pri njem še zmeraj napredek te zvrsti mogoče.

Naročnikom!

Današnji izdaji »Slovenije« smo priložili za vse naslovnike izven Ljubljane poštne položnice.

Prosimo vse tiste, ki so zaostali z naročnino, da jo blagovolijo nakazati na naš čekovni račun. Druge naročnike našega tednika prosimo, da s prejetjo položnico nakažejo naročnino, ko jim sedanja poteče, da ne bo v dostavljanju lista presledka. Vse prejemnike lista pa prosimo, naj pridobivajo novih naročnikov ter jim v ta namen odstopijo prejetjo položnico, ako je sedaj sami ne rabijo.

Uprava tednika »Slovenija«.

Kdo govori v tujini — o nas

V listih beremo, da je povabilo ženevsko vseučilišče dr. Milorada Nedeljkovića, generalnega ravnatelja Poštne hranilnice, da predava o jugoslovenskih poljedelskih vprašanjih.

Dr. Nedeljkovićevo ime se res zmeraj sliši v zvezi s kmečkimi vprašanji. Zato je očitno precej poskrbljeno. Kakšne kakovosti so pa njegovi nauki, na to smo že nekajkrat opozorili s precej drastičnimi primeri.

Toda v Ženevi seveda srbščine ne razumejo. Zato so se morali zateči k raznim uradnim in poluradnim priporočilom.

Uspeh je pač tak.

Nas bi navsezadnje malo brigalo, kaj pripoveduje in dopoveduje belgrajski dr. Nedeljković bolj ali manj vernim poslušalcem v Ženevi, če ne bi bil tja poklican kot človek, ki bojša pozna jugoslovenske poljedelske razmere, in če ne bi svet pri vseh takih stvarih hočeš nočeš zmeraj mislil, da gre pač tudi za slovenske. V resnici bo mogel dr. Nedeljković govoriti samo o srbskih poljedelskih zadevah, kajti gotovo je, da niti hrvaških ne pozna, kaj šele slovenske. Ravnateljstvo v Poštni hranilnici, kjer se dovoljujejo posojila

predvsem za Belgrad in okolico, je tudi prav zadnja naprava, iz katere bi bilo tako spoznavanje mogoče.

Sicer moramo omeniti, da ne verjamemo prav niti v Nedeljkovićevo poznanje srbskih poljedelskih razmer. Človek, ki brez umskega spotikanja meša državnopravne pojme, kakor federacija in centralizem, z gospodarskimi, kakor združništvo, pač ne more narediti vtiska, da ima v čemerkoli trdne in jasne predstave in misli. Toda to naj nazadnje opravijo Srbi s tistimi, ki so tega človeka oznamovali kot sposobnega, da poučuje svet v njihovih zadevah. Proti čemur pa moramo odločno ugovarjati, je to, da bi govoril o jugoslovanskih, torej **tudi o slovenskih** poljedelskih stvarih nekdo, ki jih niti od daleč ne more poznati. In mislimo, da so Hrvatje v tem pogledu istega mnenja.

Je pa to tudi primer, ki nam živo kaže potrebo, da Slovenci že kedaj organiziramo delo za strokovno obveščanje tujine o naših stvareh. Mar nam res ni dovolj skušenj, ki jih imamo in ki so nam prizadejale že toliko škode. V Masarykovih spominih lahko beremo, kako slabo so ga jugoslovenci obvestili o naših osnovnih prizadevah in zahtevah.

Res, to bi bilo delo, največjega truda in najboljših moči vredno. In — mudi se!

Resolucija Društva medicincev

Prejeli smo:

Slovenski medicinci, zbrani na svojem velikem sestanku, smo po korenitem pretresu nove medicinske uredbe prišli do sklepa, da ta uredba ne odgovarja upravičenim in že neštetokrat postavljenim zahtevam študentov, posebno pa ne zahtevam slovenskih študentov.

Z ozirom na to konstatacijo smo sprejeli sledečo

resolucijo.

Pri sestavi nove medicinske uredbe, kljub obljubam, niso bile upoštevane zahteve medicincev, podane v prošnjah, resolucijah, konferencah in sestankih, ampak je bila izdana uredba, ki je šla mimo teh naših zahtev. Ta naša resolucija je poslednji poizkus rešiti vprašanje uredbe o medicinskih fakultetah na miren način.

Zahtevamo:

1. da se medicinski fakulteti v Ljubljani prizna 10 semestrov in da se postavi v Ljubljani nova bolnica s klinikami;
2. da se uredba z dne 12. VI. 1937 takoj odpravi in uveljavi za vse študente medicine uredba, ki je veljala pred 26. XII. 1936;
3. da se sestavi nova uredba z enakopravnim sodelovanjem gg. profesorjev medicinskih fakultet in študentov.

Odgovor na te naše zahteve pričakujemo v najkrajšem času, ker v nasprotnem primeru, kakor tudi pri negativnem odgovoru, ne bomo več ostali pri samih resolucijah in prošnjah, ampak bomo za dosego naših upravičenih zahtev posegli tudi po drugih sredstvih.

To resolucijo pošiljamo: dekanatu, rektoratu, ministrstvu za socialno politiko in narodno zdrav-

je, ministrstvu prosvete, ministroma dr. Korošcu in dr. Kreku, banu, županu, vsem profesorjem in docentom medicinske fakultete v Ljubljani, tov. društvom v Zagrebu in Belgradu, Savezu Medicinara v Belgradu, Zdravniški zbornici, Slovenskemu zdravniškemu društvu v Ljubljani in Mariboru, Kirurškiemu društvu in tisku.

Dr. Puc in pelin

Dr. Dinko Puc piše v svoji »Slovenski besedi« o 1. decembru. Tele besede so pa res zapisa in omembe vredne:

»Ta dan pozabljam svoje težave. Tudi letos smo to storili. Kelih pelina, ki pijemo iz njega, pojde mimo nas...«

Ne bomo se ustavljali ob omledni solzavosti teh besed, četudi je gotovo, da nič ne pristajajo k obrazu realistične preteklosti dr. Puca. Če pa govorimo o težavah, na naše slovenske gotovo ne misli, sicer bi jih bil omenjal takrat in jih pomagal odstranjevati, ko je imel priložnost. Takrat jih je pa raje še stopnjeval, saj je skušal pomagati velikosrbištvu Jevtića na noge. Gre mu torej očitno bolj za osebne težave, ki jih ima s tem, da ljudje ne drve pod njegovo edinstveno dravobansko zastavo, kakor bi rad. Mislimo pa, da so te težave take vrste, da jih je moral po svoji jugoslovanski preteklosti kar pričakovati, in da mu zato skrb glede njih ne zatemnjuje vedrosti obraza. A zlasti mislimo, da je tista beseda o kelihu pelina, ki ga pije, bolj alegoričen govorniški pripomoček, kakor resnična zadeva. V resnici gre kvečjemu za kozarček pelinovca. Ta je sicer tudi nekoliko grenak. Vendar ga nekateri radi prenašajo, z njegovo grenkobo vred.

Avtarkija in njeni nasledki

V »Prager Tagblattu« piše Herrmann Scheffer o prizadevanjih za avtarkijo in njihovem revolucionarnem pomenu za svetovno in narodno gospodarstvo. Glede na medsebojno gospodarsko povezanost narodov, od katerih ne more nobeden pridobivati vseh dobrin na svojih tleh, morajo avtarkična prizadevanja povzročati stiske. Pri tem pa trpijo vsi: narodi in države, ki proizvajajo surovine, in tisti, ki jih predelujejo. Scheffer opozarja tudi na pomen tako imenovanega nadomestilnega gospodarstva, ko skušajo vse države z novimi, zlasti kemičnimi izumi nadomestiti surovine, ki jih ne morejo pridobivati doma, in končuje:

»Zato je nadomestilno gospodarstvo mnogo resnejša zadeva, kakor večina med nami še danes misli: povzročuje preobrat uvoza in izvoza in sili nekdanjega dobavitelja prav tako v avtarkijo. Iz milijonov plantažnih delavcev morajo postati polagoma industrijski delavci. Gospodarstvo vsake dežele se tako globoko revolucionira, toda nasledki utegnejo biti kaj različni: V še redko naseljenih prekmorskih državah, gledana na daljše razdalje, bo avtarkija vsekako bolj znosna, kakor v gosto obljudenih srednjih in majhnih evropskih državah.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

Mali zapiski

Prepovedani listi

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tele liste:

1. »Seljačka misao« od 22. oktobra t. l.
2. št. 3 tednika »Novi list«.
3. št. 3 lista »Hrvat«.

Vsi ti listi izhajajo v Zagrebu.

Izgnan poročevalec

Hubert Harrison, poročevalec angleške časniške agenture Reuter, je bil te dni izgnan iz naše države, češ da ne obvešča pravilno sveta o naših notranjih razmerah. Harrison živi že 8 let v naši državi. Bil je že enkrat izgnan in sicer o priliki, ko se je obravnaval pri nas v parlamentarni in izvenparlamentarni javnosti zakon o konkordatu. Vendar pa je takrat notranji minister ta izgon preklical na posredovanje angleškega poslanika v Belgradu.

Ceste se grade...

Za cesto iz Subotice do Niša je dala belgrajska vlada doslej skupaj že 725 milijonov, in sicer 400 milijonov iz rednih preračunskih sredstev, 325 milijonov pa iz milijardnega posojila za javna dela.

Slovensko društvo.

Iz pisarne Slovenskega društva smo prejeli s prošnjo za priobčitev tole:

Prvi redni mesečni sestanek ljubljanskih udov se bo vršil 17. t. m. v Trgovskem domu v Gregorčičevi ulici. Začetek ob 20. uri. Na sporedu je predavanje prof. dr. Ferda Kozaka: »Masaryk in demokracija«. Po predavanju in diskusiji bo sledilo poročilo o položaju in delu društva. Vabimo vse ljubljanske ude, da se sestanka udeležijo.

Prvo javno predavanje priredi Slovensko društvo za **petdeseto obletnico Levstikove smrti**, 21. t. m. v Beli dvorani hotela Uniona. Začetek ob 20. uri. Predava prof. dr. Slodnjak o predmetu: »Levstik kot narodni vzgojitelj«.

Temu predavanju bodo sledila v zimskem polletju druga javna predavanja, izmed katerih navajamo sledeča:

Lojze Ude: Slovenci in leto 1918.

Franjo Baš: Naš narodni položaj na severni meji.

Edo Kocbek: Baski in problem malih narodov.

Rudolf Mencin: Smisel in bodočnost naše narodne ideje.

Dr. Angela Piskernik: Nemška propaganda na Koroškem in njene psihološke osnove.

Mirko Kokolj: Naše narodno vprašanje v Prekmurju.

Glede vrstnega reda si pridržujemo svobodo spremembe.

Predmet vsakokratnega predavanja bomo sproti priobčevali v tem listu.

Janez Kočmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Ali bi se ne spodobilo, da dobi Zvršen na mestu, kjer je bil ubit, nemara še bolje na šoli, katere učenec je bil, skromno spominsko ploščo. Če ima spomenik neznan francoski vojak, ki mogoče niti ni bil Francoz, ga zasluži toliko bolj žrtev, ki je znana in slovenska. Čas je že, da začnemo spoznavati in ceniti tudi same sebe. Plošča ali karkoli že naj bi ne bila v povečevanje vojne, temveč v spomin na našo največjo narodno nesrečo, pa tudi na trdnost zavezniške besede Savojske zvezde, ki je dobila tretjino Slovencev kot napitnino za svoj sacro egoizmo. Tako vidno znamenje bi bilo potrebno tudi v bodrilo naši mladini, še bolj pa v opomin vsem samurajem in moralnim smetarjem med nami, ki nas enačijo z Abesinci, pa si prizadevajo, da čimprej izginemo v duhovnem in še drugačnem obzoru peterokrakega polipa.

Italijani so svoj napad na Ljubljano opravičili kot povračilo za enake avstro-ogrske napade na neutrjene kraje v njihovem zaledju. Avstro-ogrska letala so v resnici dan za dnem bombardirala mnoga nezavarovana mesta v gornji in srednji Italiji. Napad na Benetke je nazadnje združil ves omikani svet v ogorčen protest zoper tako barbarstvo.

Pridržano je bilo nemški nadutosti, da je prva uvedla dotlej neobičajne načine bojevanja z rednimi napadi na mirno prebivalstvo v zaledju, z uporabo barbarskih ognjemetov in strupenih plinov. Enako divjaško je bilo nemško bojevanje na morju. Vsaka vojna je nasilje, vendar so neka pravila, ki se jih drže še divjaki. Pruski škorenj in njegov avstro-ogrski podplat pa sta pogazila ta pravila v blato.

Učinkoviti barbarski zgledi v svetovni vojni so

dali prve zarodke za poznejši nauk kljukastega »socializma« o »totalni vojni« in »vojni brez vojne napovedi«. Hitler sam je razglasil, da je treba »planiti iz teme kakor mačka« — »wie eine Katze aus der Nacht emporsteigen«. Mačka je kajpada previdna, pa ne skače rada v negotovost; zato mora biti prej vse pripravljeno, da pade na zanesljiva tla. Z drugimi besedami: najprej morata opraviti svoj posel spletakar in vohun.

Klasičen primer za to, kaj je potrebno, da mačka ne plane iz teme v temo, so najnovejša odkritja v Franciji. Tu so se znašli v obzoru nacionalizmi in patriotizmi vseh odtenkov; rokave so si zavijali še »ognjeni križi«, da pripravijo mački čim udobnejši skok. Prostor je bil že izglajen, manjkalo je le še znak — kak podtaknjen požig, da ga primerno razsvetli in izzove zmešnjavo. V zmedu se lažje skače s tilnika na tilnik. Prejšnji atentati in ugrabljenja so bili samo nekaka prožna vaja, poskus, kako se bo odzvalo francosko javno mnenje in svet za mejami. Poskusi so se obnesli še dosti dobro, organizacija je delovala izvrstno: samurajski tisk doma in drugod se je oglašal kakor na povelje. Je čudovito, kakšni godci so se znašli pod eno taktirko.

Vse je zbuhalo nado na boljši uspeh. Potrebno je bilo le še znamenje za pravi španski ples. Ali tisti, ki mu je bila namenjena krvava podoknica, je bil buden; segel je v temo, zgrabil mačko za tilnik in jo treščil, kakor se spodobi. Samurajski godci vseh dežel so nekaj zajavkali, a so jim hitro omahnile roke. Najprej so skušali podtakniti hudodelstvo drugim, sedaj pa razglajajo lahkovernemu svetu, da je vse skupaj prav za prav malota, da je zarotnikov premalo, in podobno. Mačja taktika.

Renčanje mačke na Českoslovaško je bilo samo za prevaro. Njen pogled je obrnjen drugam. Francozi niso Abesinci, pa si je izmislila zanje drugo taktiko. Zaradi »belega strica«, ki se ga mačka

pošteno boji. Tudi John Bull ji ne hodi prav v račun. Skušala je zanesti med Francoze zmešnjavo; ko bi se ti pošteno klali med seboj, bi se že našla priložnost za poseg v dogodke. Kjerkoli: v Avstriji ali Španiji, Maroku ali celo v Franciji sami. Nazadnje bi se še na Českoslovaškem našel kdo, ki bi ga lahko razglasili za bojujočo stranko. Kaj bi se ne; saj je še na Slovaškem mož, ki že ima pripravljene maršalske palice.

Taka taktika zahteva mnogo časa, truda in denarja. Treba je poiskati, vzgojiti in vzdrževati trumo ogleduhov in vohunov, iskati zaveznikov in izdajalcev, spletakariti, izmišljati si udarna gesla, kovati lažna poročila. Najbolj zanesljivi pomočniki so samuraji vseh vrst. Ricinovo olje, zobne klešče, revolverji, bombe in požigi so v boju za »vzvišeno stvar« že iz mode. Prva leta po vojni so mogla uspevati taka sredstva le, ker je imel veliki svet preveč drugih skrbi. Danes veljajo ti načini za barbarske. Učinkoviti so pa še vedno, in kar more bojevniku za »pravo omiko« koristiti, od tega se ne loči rad. Zato se poslužuje hudodelskih načinov še vedno, a sedaj tako, da jih podtika drugim. Po dokaze za to ni treba hoditi v Francijo ali na Českoslovaško; na izbiri jih je dosti bliže in vseh vrst.

Treba je le odpreti oči in misliti s svojo glavo. Kdor se bo zanašal na samurajska poročila, ali poslušal novice »potnikov« iz Caribroda, Varšave in te ali one Koromandije, bo slabo poučen. Tudi to je neke vrste zmeda, duhovna priprava za mačji skok. Izmišljajo si hudobije, obrekujejo, sumničijo; nobena ničvrednost jim ni preumazana, da je ne bi obesili svojemu bližnjemu za vrat. Na jeziku eno, v srcu drugo; podnevi licemerci, ponoči rokoma v hla. Ljudstvu vsiljujejo ceneno meglo, sami pa bašejo svoje zakladnice z vsemi dobrinami tega sveta. Zahtevo po kruhu in človečnosti razglajajo za surovo tvarnost. Mačja taktika — priprava za mačji skok. (Dalje prihodnjič.)